

Keskustan elinvoima ja uusiutumisen mahdollisuudet

Viitasaaren tapa kasvaa ja kehittyä

Kaavoittajan pätevyitysmiskoulutuksen lopputyö

Toukokuu 2026

Riina Pietarila, RA, Viitasaaren kaupunki

VIITASAARI

Pikkasen parempi periferia

Viitasaaren kaupungin nykytilanne

Viitasaaren kaupunki sijaitsee pohjoisessa Keski-Suomessa hyvien maantieyhteyksien varressa. Kaupungin läpi kulkee pohjois-eteläsuunnassa valtatie 4 ja itä-länsisuunnassa Sininen tie 77. Kaupungissa korostuu luonnon merkitys, jossa Keitele-järvi toimii maisemallisena ja keskustaa rajaavana elementtinä.

Viitasaaren väkiluku on pitkällä aikavälillä laskenut, mikä on hyvin tyypillistä monille pienille kaupungeille ja kunnille tänä päivänä. Väestö myös ikääntyy, kun samaan aikaan nuorempaa, työikäistä väestöä muuttaa pois paikkakunnalta. Lisäksi syntyvyys on laskussa valtakunnan tason mukaisesti. Samaan aikaan kaupungissa käydään keskustelua palveluiden tarpeesta ja niiden saavutettavuudesta. Päivittäiset palveluntarjoajat sijaitsevat pääosin kaupungin keskustassa, mikä onkin monelle asukkaalle syy tulla keskustaan. Erikoiskauppojen määrä on kuitenkin vähentynyt merkittävästi siitä, kun kaupungissa oli asukkaita enimmillään. Kivijalkaliikkeiden vähentyminen näkyy kaupungin keskustassa erityisesti tyhjinä liiketiloina, joihin ei ole saatu eloa niiden tyhjenemisen jälkeen. Näillä on iso vaikutus keskustan elinvoimaisuuteen ja elävyyteen.

Viitasaaren kaupunkikeskusta muodostuu tiiviistä, vesistöjen rajaamasta kokonaisuudesta, jonka ydin sijoittuu torialueen ympärille. Keskustan alue rajautuu selkeästi luonnon ja liikenne-elementtien perusteella. Alueen länsi- ja eteläosaa hallitsee Keitele, joka toimii samalla keskeisenä maisemallisena rajana ja samalla koko keskustaa jäsentävänä elementtinä. Vesistö tekee keskustasta osittain saarekkeisen, mikä korostaa luonnon merkitystä.

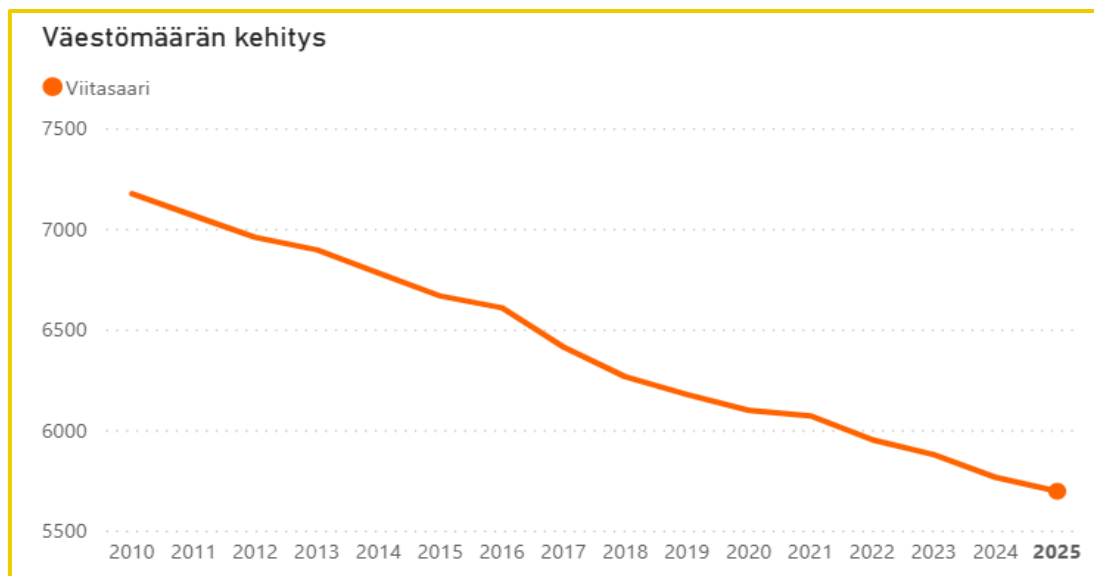

Kuva. Viitasaaren kaupunki

Viitasaaren kaupungin tilastoja väestöstä

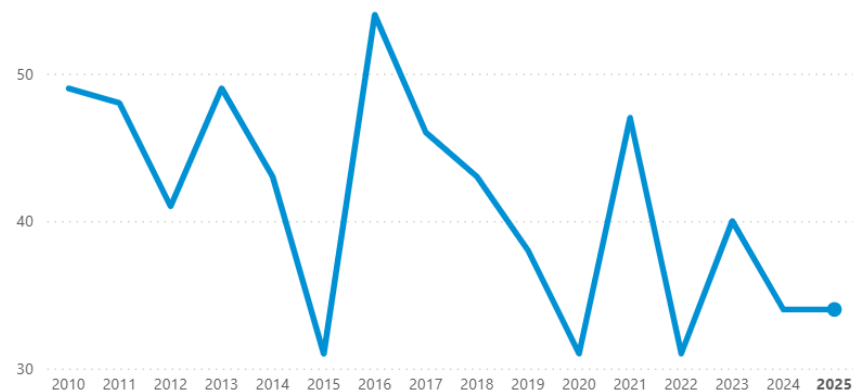
Viitasaarella oli 31.3.2026 yhteensä 5 649 asukasta. Väestömuutos tammikuun 2026 – maaliskuun 2026 välillä oli -44 asukasta, joista -20 oli luonnollista, -28 kuntien välistä ja +1 nettomaahanmuuttoa.

Väestöennusteet vuodelle 2030 on 5 359 asukasta, vuodelle 2035 5109 asukasta ja vuodelle 2040 4914 asukasta.

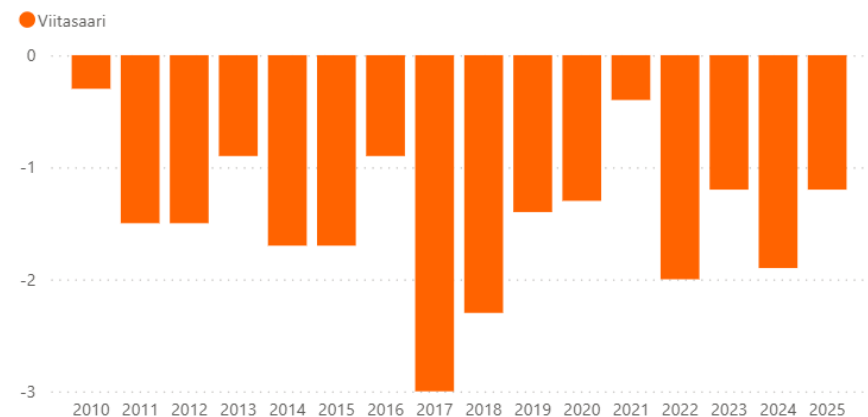

Taulukoiden lähteet: Keski-Suomi ennakoi

Syntyneiden määrä vuosina 2010-2025

Väkiluvun vuosimuutos, %

VIITASAARI

Kaupunkien supistuminen ja sen seuraukset

Kaupunkien supistuminen tarkoittaa väestön vähenemistä ja ikärakenteen vanhenemista sekä niiden vaikutuksia kaupungin toimintaan ja elinympäristöön. Ilmiö on yleinen monissa pienissä ja keskisuurissa kaupungeissa niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Taustalla vaikuttavat muun muassa alhainen syntyvyys, väestön ikääntyminen, muuttoliike suurempiin kaupunkeihin sekä työpaikkojen ja palveluiden keskittyminen kasvukeskuksiin.

Supistumisen vaikutukset näkyvät arjessa esimerkiksi tyhjentyvinä rakennuksina, palveluiden ylläpidon haasteina sekä kuntatalouden kiristymisenä. Kun asukkaita on vähemmän, myös verotulot vähenevät samaan aikaan, kun ikääntyvän väestön palvelutarpeet kasvavat. Tämä voi johtaa palveluiden ja infrastruktuurin ylläpidon vaikeutumiseen.

Vaikka väestön väheneminen tuo haasteita, se ei tarkoita kaupungin taantumista. Kaupunkien kehittämisessä painopiste siirtyy kasvun tavoittelusta olemassa olevien vahvuuksien hyödyntämiseen, palveluiden turvaamiseen sekä viihtyisän, toimivan ja elinvoimaisen ympäristön rakentamiseen nykyisille ja tuleville asukkaille.

- **Väestön väheneminen ja ikääntyminen**
- **Palveluiden saatavuuden muutokset**
- **Keskustan elinvoiman heikkeneminen**
- **Tyhjät rakennukset ja vajaakäyttöiset alueet**
- **Kuntatalouden ja investoinnin haasteet**
- **Muuttuvat asumisen tarpeet**

Älykäs sopeutuminen

Väestön vähenemiseen ei voida aina vaikuttaa, mutta siihen voidaan varautua ja sopeutua suunnitelmallisesti. Älykkään sopeutumisen tavoitteena on turvata kuntalaisten hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu myös muuttuvissa olosuhteissa.

Älykkäässä sopeutumisessa kehittämisen lähtökohtana eivät ole pelkästään kasvu ja uusien asukkaiden houkuttelevuus, vaan myös kunnan omien vahvuuksien hyödyntäminen, palveluiden uudistaminen ja resurssien viisas käyttö. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rakennusten uutta käyttöä, uusia tapoja järjestää palveluita, digitalisaation hyödyntämistä sekä kuntalaisten aktiivista osallistumista kehittämiseen.

Sopeutuminen ei tarkoita luopumista tulevaisuudesta, vaan muutoksen hallintaa. Tavoitteena on rakentaa elinvoimainen, viihtyisä ja toimiva kunta, joka vastaa nykyisten ja tulevien asukkaiden tarpeisiin omista lähtökohdistaan käsin.

Kuva. Viitasaaren kaupunki

Älykäs sopeutuminen

ÄLYKÄS SOPEUTUMINEN ON

- Paikkaperusteista
- Kasvusta riippumatonta kehittämistä
- Talouden tasapainottamista
- Uudistumista
- Aasukkaiden hyvinvoinnin huomioimista
- Elämänlaatuun panostamista
- Osallistamista

Kyse on uudesta ajattelu- ja suhtautumistavasta supistumiseen, joka nähdään tarpeena kehittää uudenlaisia strategioita, suunnitelmia ja poliittisia muutoksia.

Älykästä sopeutumista edeltää kolme kehitysvaihetta:

1. Vähätellään väestömäärän vähenemistä ja uskotaan, että supistuminen voidaan pysäyttää
2. Kaupunki hyväksyy väkimäärän vähenemisen ja reagoi supistumiseen suoriutumalla perustehtävistä ja huolehtimalla kuntalaisten hyvinvoinnista
3. Kaupunki ennakoi ja yrittää sopeuttaa toimintaa ja palveluita vastaamaan vähenevän väestön tarpeita.

Neljäs vaihe on jo älykästä sopeutumista:

4. Supistumisen hyödyntäminen nähdään mahdollisuutena.

Kaupunkiluonnon merkitys ja maankäytön suunnittelu

Kaupunkiluonto on tärkeä osa viihtyisää, terveellistä ja vetovoimaista elinympäristöä. Metsät, rannat, puistot ja muut viheralueet tarjoavat mahdollisuuksia ulkoiluun, virkistytymiseen ja kohtaamisiin sekä tukevat asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä.

Laadukkaassa kaupunkisuunnittelussa luonnon merkitys huomioidaan osana asumista, palveluita, liikkumista ja kaupunkiympäristön kehittämistä. Erityisesti lähiluonnon, vesistöjen ja helposti saavutettavien viheralueiden säilyttäminen ja kehittäminen vahvistavat kaupungin viihtyisyyttä, identiteettiä ja vetovoimaa.

Kaupunkiluonnon kehittäminen edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua sekä asukkaiden osallistamista, jotta ympäristö vastaa käyttäjien tarpeita ja tukee hyvää elämänlaatua myös tulevaisuudessa.

Viitasaaren vahvuuksia ovat ympäröivä luonto, vesistöt ja helposti saavutettavat virkistysalueet. Näiden säilyttäminen ja kehittäminen osana kaupunkikeskustaa lisäävät asukkaiden hyvinvointia, vahvistavat kaupungin identiteettiä ja tukevat alueen vetovoimaa niin vakituisten kuin vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta.

Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus ovat keskeisiä keinoja kunnan elinvoiman, viihtyisyyden ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Niiden avulla voidaan sovittaa yhteen asuminen, palvelut, työpaikat, liikenne ja virkistysalueet sekä varmistaa, että kunnan rakenne vastaa muuttuvia tarpeita.

Väestöltään vähenevissä kunnissa maankäytön suunnittelun tavoitteena on erityisesti olemassa olevan yhdyskuntarakenteen kehittäminen ja ylläpito. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi keskusta-alueiden vahvistamista, tyhjien tai vajaakäyttöisten alueiden uudistamista sekä palveluiden ja toimintojen keskittämistä helposti saavutettaville alueille. Näin voidaan parantaa elinympäristön laatua, tukea kuntalaisten hyvinvointia ja käyttää kunnan resursseja aiempaa tehokkaammin.

Yhteenveto

Tämän tutkimustyön tulokset osoittavat, että Viitasaaren kaupunkikeskustan kehittämisessä tulisi vastata väestörakenteen muutoksiin ja palveluiden toimintaympäristön haasteisiin tavalla, joka vahvistaa keskustan elinvoimaa myös tulevaisuudessa. Kehittämisessä ei pidä tavoitella ensisijaisesti kasvua, vaan viihtyisän, toimivan ja kestävästä kaupunkiympäristön rakentamista nykyisten ja tulevien tarpeiden pohjalta. Tavoitteena on, että Viitasaari on jatkossakin hyvä paikka asua, elää ja viettää vapaa-aikaa. Kaupunkikeskustan kehittämisellä voidaan vahvistaa sekä vakituisten että vapaa-ajan asukkaiden arkea ja hyvinvointia sekä lisätä kaupungin vetovoimaa uusien asukkaiden, yrittäjien ja matkailijoiden näkökulmasta.

Viitasaaren merkittävä vahvuus on sen ainutlaatuinen luonto, joka tarjoaa mahdollisuuksia asumisen, vapaa-ajan ja matkailun kehittämiseen. Luonnonläheisyys, turvallinen elinympäristö ja laadukkaat palvelut muodostavat perustan elinvoimaiselle ja houkuttelevalle kaupungille myös tulevaisuudessa.

Kuva. Viitasaaren kaupunki

VIITASAARI